

## Բ ՈՎ Ա Ն Կ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

### Հ ՈՒ Վ Ա Յ Ն Ե Ր

|                                                                                                                                    |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Ա. Մ. Թեկունց — Գիտության զարգացման պայմաններն ու նրա դերը սոցիալիստական հասարակարդում                                             | 3  |
| Մ. Արիֆ (Բաքու) — Սոցիալիստական կուլտուրայի զարգացումը Ադրբեջանում                                                                 | 17 |
| Կ. Կ. Հովհաննիսյան — Մայիսյան ասպետավճռումը Հայաստանում                                                                            | 28 |
| Ա. Մ. Սոկանյան — Աշխարհադրական դետերմինիզմը հայ պատմագրության մեջ                                                                  | 42 |
| Ա. Ի. Յուխտ (Մոսկվա) — Աստրախանի «Крепостная контора»-ի գրամատյանները որպես Աստրախանի հայ գաղութի XVIII դ. պատմության սկզբնաղբյուր | 63 |

### Հ Ա Վ ՈՐ Գ ՈՒ Մ Ն Ե Ր

|                                                                                                                |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Հ. Հ. Ազիզբեկյան — Հայաստանի աշխատավորների մասնակցությունը 5-րդ հնգամյակի խոշոր կառուցումներին (1951-1955 թթ.) | 76  |
| Հաջրե Ջնդի — Բրդադիտությունը Սովետական Հայաստանում                                                             | 85  |
| Գ. Ք. Սարգսյան — Հակոբ Համադասպի Մանանդյան                                                                     | 90  |
| Պ. Հ. Հակոբյան — Արդյանազիտական հետախուզումներ                                                                 | 102 |
| Վ. Լ. Աճեմյան — Արևմտահայ աշխարհաբարը XVIII դարում                                                             | 115 |
| Ա. Ն. Ավետիսյան — Հայկական մանրանկարչության պատմությունը                                                       | 121 |
| Պ. Ե. Շարաբխանյան — Շաղկապի կատեգորիան դրաբարում                                                               | 128 |
| Յա. Ռ. Դաշկևիչ (Լվով) — Իվան Հանուշը որպես Արևմտյան Ուկրաինայի հայերի լեզվի ուսումնասիրող                      | 141 |

### Բ Ա Ն Ա Վ Ե Ճ Ե Ր Ե Վ Ք Ն Ն Ա Ր Կ ՈՒ Մ Ն Ե Ր

|                                                                                     |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Հենրի Գարրիելյան — Հայ փիլիսոփայության պատմության մի քանի հանդուցային հարցերի մասին | 150 |
| Հրանա Ք. Արմեն (Կալիֆորնիա, ԱՄՆ) — Քորենացիի պատմության չորրորդ գիրքը               | 174 |

### Հ Ր Ա Պ Ա Ր Ա Կ ՈՒ Մ Ն Ե Ր

|                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------|-----|
| Գ. Տ. Քրլոպյան — Անտոն Գարգաշյանի «Կրոնք և բարոյական» անտիպ հոդվածը | 186 |
|---------------------------------------------------------------------|-----|

### Գ Ր Ա Խ ՈՒ Ս Ի Թ Յ ՈՒ Ն

|                                                                                                    |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Ա. Գրիգորյանց — Ծ. Պ. Աղայան, Ե. Մ. Քալեյան. Ուրվագծեր Սովետական Հայաստանի պատմության, երրորդ պրակ | 193 |
| Ա. Հ. — Լ. Հ. Աբրահամյան, Հայաստանում մարքսիզմի տարածման պատմությունը                              | 195 |
| Ս. Մարկոսյան — Ք. Հ. Ավդալիբյան, Հոգային հարցը Արևելյան Հայաստանում (1801-1917)                    | 200 |
| Ն. Գեղամյան — Ն. Ա. Սմիռնով, Ռուսաստանի քաղաքականությունը կովկասում XVI—XVIII դարերում             | 206 |

### Ի Ն Ֆ ՈՐ Մ Ա Յ Ի Ա

|                                                                             |     |
|-----------------------------------------------------------------------------|-----|
| Վ. Համադասպյան — Ք. Արդյանի անվան հայկական Պետական մանկավարժական ինստիտուտը | 210 |
| Ա. Գ. — Հայկական ՄԱԹ Գիտությունների ակադեմիայի Պատմության ինստիտուտում      | 218 |
| Բ. Առաքելյան — Հնագիտական պեղումները Հայաստանում 1959 թվականին              | 220 |
| Լրատու                                                                      | 225 |

## СО Д Е Р Ж А Н И Е

### С Т А Т Ь И

|                                                                                                                                                  |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| А. М. Телунц — Условия развития науки и ее роль в социалистическом обществе . . . . .                                                            | 3  |
| Д. Ариф (Баку) — Развитие социалистической культуры в Азербайджане . . . . .                                                                     | 17 |
| К. К. Иоаннисян — Майское восстание в Армении . . . . .                                                                                          | 28 |
| А. М. Восканян — Географический детерминизм в армянской историографии . . . . .                                                                  | 42 |
| А. И. Юхт (Москва) — Записные книги Астраханской крепостной конторы как источник по истории армянской колонии в Астрахани в XVIII веке . . . . . | 63 |

### С О О Б Щ Е Н И Я

|                                                                                                       |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| А. А. Азизбемян — Участие трудящихся Армении в крупных стройках пятой пятилетки (1951—1955) . . . . . | 76  |
| Аджие Джинди — Курдология в Советской Армении . . . . .                                               | 85  |
| Г. Х. Саркисян — Яков Амазаспович Манандян . . . . .                                                  | 90  |
| П. О. Акопян — Абовяноведческие изыскания . . . . .                                                   | 102 |
| В. Л. Аджемян — Западноармянский ашхарабар в XVIII веке . . . . .                                     | 115 |
| А. Н. Аветисян — Из истории армянской миниатюры . . . . .                                             | 121 |
| П. Е. Шарабханян — Категория союза в древнеармянском языке . . . . .                                  | 128 |
| Я. Р. Дашкевич (Львов) — Иван Гануш как исследователь языка западно-украинских армян . . . . .        | 141 |

### Д И С К У С С И И И О Б С У Ж Д Е Н И Я

|                                                                                                   |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Генри Габриелян — О некоторых узловых вопросах истории армянской философии . . . . .              | 150 |
| Грант К. Армен (Калифорния, США) — О четвертой книге „Истории Армении“ Мовсеса Хоренаци . . . . . | 174 |

### П У Б Л И К А Ц И И

|                                                                                               |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Г. Т. Хропян — Неопубликованная работа Антона Гарагашяна „Религия и нравственность“ . . . . . | 186 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-----|

### Р Е Ц Е Н З И И

|                                                                                                        |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| А. Григорянц — Ц. П. Агаян, Е. М. Халаян, Очерки по истории Советской Армении, выпуск третий . . . . . | 193 |
| А. А. — Л. А. Абрамян, Из истории распространения марксизма в Армении . . . . .                        | 195 |
| С. Маркосян — Х. А. Авдалбемян, Земельный вопрос в Восточной Армении (1801—1917) . . . . .             | 200 |
| А. Гегамян — А. Н. Смирнов, Политика России на Кавказе в XVI—XVIII вв. . . . .                         | 206 |

### И Н Ф О Р М А Ц И Я

|                                                                                           |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| В. Амазаспян — Государственный армянский педагогический институт им. Х. Абовяна . . . . . | 210 |
| А. Г. — В Институте истории Академии наук Армянской ССР . . . . .                         | 218 |
| Б. Аракелян — Археологические раскопки в Армении в 1959 году . . . . .                    | 220 |
| Хроника . . . . .                                                                         | 225 |

# CONTENTS

## ARTICLES

|                                                                                                                                                                          |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| A. M. Telounts—The Conditions for the Development of Science and its Role in Socialist Society . . . . .                                                                 | 3  |
| M. Arif (Baku)—The Growth of Socialist Culture in Azerbaijan . . . . .                                                                                                   | 17 |
| K. K. Hovhannissian—The May Uprising in Armenia . . . . .                                                                                                                | 28 |
| A. M. Voskanian—The Geographical Determinism in Armenian Historiography . . . . .                                                                                        | 42 |
| A. I. Yucht (Moscow)—The Registers of the Astrakhan „Krepostnaia kontora“, as a Source of the History of the Armentan Colony in Astrakhan in the XVIII Century . . . . . | 63 |

## REPORTS

|                                                                                                                                                 |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| H. H. Azizbekian—The Participation of the Labourers of Armenia in the Great Construction Work of the Fifth Five-Year Plan (1951—1955) . . . . . | 76  |
| Hajie Jendy—Kurdology in Soviet Armenia . . . . .                                                                                               | 85  |
| G. Kh. Sarkissian—Hakob Hamazasp Manandian . . . . .                                                                                            | 90  |
| P. H. Hakobian—Research Studies on the Works of Abovian . . . . .                                                                               | 102 |
| V. L. Ajemian—The XVIII Century West Armenian Language . . . . .                                                                                | 115 |
| A. N. Avetissian—From the History of Armenian Miniature Paintings . . . . .                                                                     | 121 |
| P. E. Sharabkhanian—The Conjunction in Old Armenian . . . . .                                                                                   | 128 |
| Y. R. Dashkevich (Lvov)—Ivan Hanoush as a Researcher of the Language of Armenians of Western Ukraine . . . . .                                  | 141 |

## DISCUSSIONS

|                                                                                                     |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Henry Gabrielian—On Some Main Points of the History of Armenian Philosophy . . . . .                | 150 |
| Hrant K. Armen (California, USA) On Book Four of Movses Khorenatsi's „History of Armenia“ . . . . . | 174 |

## PUBLICATIONS

|                                                                                           |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| G. T. Kherlopian—An Unpublished Work of Anton Garagashian „Religion and Morals“ . . . . . | 186 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|-----|

## BOOK REVIEWS

|                                                                                                              |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| A. Grigoriants—Ts. P. Aghavan, E. M. Khaleyan, Outlines of the History of Soviet Armenia, Part III . . . . . | 193 |
| A. H. — L. A. Abrahamian, From the History of Dissemination of Marxism in Armenia . . . . .                  | 195 |
| S. Markossian—Kh. H. Avdالبekian, The Land Problem in Eastern Armenia (1801—1917) . . . . .                  | 200 |
| N. Geghamian—A. N. Smirnov, Russian Politics in the Caucasus in the XVI—XVIII Centuries . . . . .            | 206 |

## INFORMATION

|                                                                                            |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| V. Hamazaspian—The Kh. Abovian Armenian State Pedagogical Institute . . . . .              | 210 |
| A. G.—At the Institute of History of the Academy of Sciences of the Armenian SSR . . . . . | 218 |
| B. Arakelian—Archeological Excavations in Soviet Armenia in 1959 . . . . .                 | 220 |
| News . . . . .                                                                             | 225 |